ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 5ης Οκτωβρίου 2010 *

Στην υπόθεση C-400/10 PPU,

με αντικείμενο αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Supreme Court (Ιρλανδία) με απόφαση της 30ής Ιουλίου 2010, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Αυγούστου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

J. McB.

κατά

L. E.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, T. von Danwitz και D. Šváby, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

γενικός εισαγγελέας: N. Jääskinen
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη το αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου να εκδικαστεί η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά την επείγουσα διαδικασία του άρθρου 104β του Κανονισμού Διαδικασίας,

έχοντας υπόψη την απόφαση του τρίτου τμήματος, της 11ης Αυγούστου 2010, να κάνει δεκτό το ως άνω αίτημα,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 20ής Σεπτεμβρίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο McB., εκπροσωπούμενος από την D. Browne, SC, και τον D. Quinn, BL, κατ' εντολή του J. McDaid, solicitor,

— η E., εκπροσωπούμενη από τον G. Durcan, SC, καθώς και τις N. Jackson και S. Fennell, BL, κατ' εντολή της M. Quirke, solicitor,

— η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τον D. O'Hagan, επικουρούμενο από τους M. MacGrath, SC, και N. Travers, BL,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την J. Kemper,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την A.-M. Rouchaud-Joët και τον M. Wilderspin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ζητείται η ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000 (ΕΕ L 338, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του McB., πατέρα τριών τέκνων, και της Ε., μητέρας αυτών, με αντικείμενο την επιστροφή τους στην Ιρλανδία από την Αγγλία όπου βρίσκονται επί του παρόντος μαζί με τη μητέρα τους.

Το νομικό πλαίσιο

Η Σύμβαση της Χάγης του 1980

3 Το άρθρο 1 της Συμβάσεως της Χάγης της 25ης Οκτωβρίου 1980, για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών (στο εξής: Σύμβαση της Χάγης του 1980), ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα Σύμβαση έχει ως σκοπό:

α) να διασφαλίσει την άμεση επιστροφή των παιδιών που μετακινήθηκαν ή κατακρατήθηκαν παράνομα σε ένα από τα Συμβαλλόμενα Κράτη,

β) να διασφαλίσει ότι τα δικαιώματα επιμέλειας και επικοινωνίας που υφίστανται κατά το δίκαιο ενός από τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα είναι σεβαστά και στα άλλα Συμβαλλόμενα Κράτη.»

4 Το άρθρο 3 της εν λόγω Συμβάσεως έχει ως εξής:

«Η μετακίνηση ή η κατακράτηση παιδιού θεωρούνται παράνομες:

α) εφόσον έγιναν κατά παραβίαση δικαιώματος επιμέλειας, αναγνωρισμένου σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή άλλη οργάνωση, είτε αποκλειστικά είτε από κοινού με άλλους, από το δίκαιο του Κράτους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την μετακίνηση ή την κατακράτησή του, και,

β) το δικαίωμα αυτό ησκείτο πραγματικά, αποκλειστικά ή από κοινού με άλλους, κατά το χρόνο της μετακίνησης ή της κατακράτησης, ή θα είχε ασκηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο εάν δεν είχαν επισυμβεί τα γεγονότα αυτά.

Το δικαίωμα επιμέλειας που αναφέρεται στην περίπτωση α΄ μπορεί να απορρέει ιδίως είτε απευθείας από το νόμο, είτε από δικαστική ή διοικητική απόφαση, είτε από συμφωνία που ισχύει σύμφωνα με το δίκαιο αυτού του Κράτους.»

5 Το άρθρο 15 της Συμβάσεως της Χάγης του 1980 έχει ως εξής:

«Οι δικαστικές ή διοικητικές αρχές ενός Συμβαλλόμενου Κράτους, πριν διατάξουν την επιστροφή του παιδιού, μπορούν να ζητήσουν από τον αιτούντα να προσκομίσει μια απόφαση ή ένα πιστοποιητικό των αρχών του κράτους της συνήθους διαμονής του παιδιού, με το οποίο διαπιστώνεται ότι η μετακίνηση ή η κατακράτηση ήταν παράνομες κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης, εφόσον αυτή η απόφαση ή αυτό το πιστοποιητικό μπορούν να αποκτηθούν στο κράτος αυτό.»

Το δίκαιο της Ένωσης

6 Στη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2201/2003 διαλαμβάνονται τα εξής:

«Σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης παιδιού, η επιστροφή του θα πρέπει να επιτυγχάνεται αμελλητί, και για το λόγο αυτό θα πρέπει να εξακολουθήσει να ισχύει [η Σύμβαση της Χάγης της 25ης Οκτωβρίου 1980] όπως συμπληρώνεται με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού, και ειδικότερα του άρθρου 11. […]»

7 Κατά την τριακοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού:

«Ο παρών κανονισμός αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται από το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ιδιαίτερα, επιδιώκει να εξασφαλίσει την πλήρη τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού όπως αναγνωρίζεται στο άρθρο 24 του [Χάρτη].»

8 Το άρθρο 2, σημείο 9, του ίδιου κανονισμού ορίζει το «δικαίωμα επιμέλειας» ως αυτό που περιλαμβάνει «τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αφορούν τη φροντίδα για το πρόσωπο του παιδιού, και ειδικότερα το δικαίωμα απόφασης καθορισμού του τόπου διαμονής του».

9 Το άρθρο 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003 ορίζει ότι η «[…] μετακίνηση ή κατακράτηση παιδιού» είναι παράνομη:

«α) εφόσον γίνονται κατά παραβίαση δικαιώματος επιμέλειας το οποίο προκύπτει από δικαστική απόφαση ή από το νόμο ή από συμφωνία που ισχύει σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του

και

β) με την επιφύλαξη ότι το δικαίωμα αυτό ασκείτο πραγματικά, αποκλειστικά ή από κοινού με άλλους, κατά το χρόνο της μετακίνησης ή κατακράτησης ή θα είχε ασκηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο εάν δεν είχαν επισυμβεί τα γεγονότα αυτά. Η επιμέλεια θεωρείται ότι ασκείται από κοινού όταν ο ένας από τους δικαιούχους της

γονικής μέριμνας δεν μπορεί, σύμφωνα με απόφαση ή απευθείας από το νόμο, να αποφασίζει για τον τόπο διαμονής του παιδιού χωρίς τη συγκατάθεση άλλου δικαιούχου της γονικής μέριμνας.»

10 Το άρθρο 11 του εν λόγω κανονισμού, επιγραφόμενο «Επιστροφή του παιδιού», ορίζει τα εξής:

«1. Όταν ένα φυσικό πρόσωπο, ίδρυμα ή οργάνωση που έχει δικαίωμα επιμέλειας προσφεύγει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους προκειμένου να εκδοθεί, βάσει της [Συμβάσεως της Χάγης του 1980], απόφαση για την επιστροφή του παιδιού το οποίο μετακινήθηκε ή κατακρατείται παρανόμως σε κράτος μέλος διάφορο του κράτους μέλους όπου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση, ισχύουν οι παράγραφοι 2 έως 8.

[…]

3. Το δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται αίτησης επιστροφής ενός παιδιού, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1, ενεργεί αμέσως στα πλαίσια της διαδικασίας σχετικά με την αίτηση, χρησιμοποιώντας τις πλέον σύντομες διαδικασίες τις οποίες προβλέπει το εθνικό δίκαιο.

Ανεξάρτητα από το προηγούμενο εδάφιο, το δικαστήριο εκδίδει την απόφασή του το αργότερο έξι εβδομάδες από την ενώπιόν του κατάθεση της αίτησης, εκτός αν αυτό καθίσταται αδύνατο λόγω εξαιρετικών περιστάσεων.

[…]

6. Εάν ένα δικαστήριο εκδώσει απόφαση για τη μη επιστροφή του παιδιού, σύμφωνα με το άρθρο 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, το δικαστήριο αυτό διαβιβάζει αμέσως, είτε απευθείας είτε μέσω της κεντρικής του αρχής, αντίγραφο της απόφασης μη επιστροφής και συναφή έγγραφα, ιδίως πρακτικά, στο αρμόδιο δικαστήριο ή στην κεντρική αρχή του κράτους μέλους όπου το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του, κατά τα οριζόμενα στο εθνικό δίκαιο. Τα εν λόγω έγγραφα επιδίδονται στο δικαστήριο εντός μηνός από την ημερομηνία της απόφασης περί μη επιστροφής.

7. Αν τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του δεν έχουν ήδη επιληφθεί κατόπιν αιτήσεως ενός των μερών, το δικαστήριο ή η κεντρική αρχή που λαμβάνει την πληροφορία που μνημονεύεται στην παράγραφο 6 πρέπει να την γνωστοποιήσει στα μέρη και να τα καλέσει να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους ενώπιον του δικαστηρίου σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, εντός τριών μηνών από την κοινοποίηση, ώστε το δικαστήριο να εξετάσει το ζήτημα της επιμέλειας του παιδιού.

Με την επιφύλαξη των περί δικαιοδοσίας διατάξεων του παρόντος κανονισμού, το δικαστήριο περατώνει την υπόθεση, εάν παρέλθει άπρακτη η ως άνω προθεσμία.

8. Ανεξάρτητα από απόφαση για τη μη επιστροφή του παιδιού σύμφωνα με το άρθρο 13 της σύμβασης της Χάγης του 1980, οιαδήποτε μεταγενέστερη απόφαση η οποία διατάσσει την επιστροφή του παιδιού και έχει εκδοθεί από δικαστήριο αρμόδιο βάσει του παρόντος κανονισμού είναι εκτελεστή σύμφωνα με το κεφάλαιο ΙΙΙ τμήμα 4, προκειμένου να εξασφαλισθεί η επιστροφή του παιδιού.»

11 Το άρθρο 60 του κανονισμού 2201/2003, επιγραφόμενο «Σχέση με ορισμένες πολυμερείς συμβάσεις», έχει ως εξής:

«Στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών που είναι συμβαλλόμενα μέρη του, ο παρών κανονισμός υπερισχύει των ακόλουθων συμβάσεων, στο βαθμό που αφορούν θέματα διεπόμενα από αυτόν:

[…]

ε) [Σύμβαση της Χάγης του 1980]».

12 Το άρθρο 62 του εν λόγω κανονισμού, επιγραφόμενο «Έκταση των αποτελεσμάτων», ορίζει στην παράγραφο 2 αυτού:

«Οι συμβάσεις του άρθρου 60, και ιδίως η σύμβαση της Χάγης του 1980, συνεχίζουν να παράγουν αποτελέσματα μεταξύ των κρατών μελών που είναι συμβαλλόμενα μέρη τους, τηρουμένου του άρθρου 60.»

Το εθνικό δίκαιο

13 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, κατά το ιρλανδικό δίκαιο, ο φυσικός πατέρας των τέκνων δεν αποκτά αυτοδικαίως το δικαίωμα επιμέλειάς τους. Επιπλέον, ο πατέρας δεν αποκτά αυτό το δικαίωμα εκ του γεγονότος και μόνον ότι συζούσε με την άγαμη μητέρα και μετείχε ενεργώς στην ανατροφή του τέκνου.

14 Εντούτοις, κατά το άρθρο 6Α του νόμου του 1964 για τη γονική μέριμνα των ανηλίκων τέκνων (Guardianship of Infants Act 1964), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 12 του νόμου του 1987 για το καθεστώς των παιδιών (Status of Children Act 1987), «όταν δεν έχει συναφθεί γάμος μεταξύ του πατέρα και της μητέρας, το δικαστήριο μπορεί, κατόπιν αιτήσεως του πατέρα, να του αναθέσει, με δικαστική απόφαση, τη γονική μέριμνα του τέκνου».

15 Το άρθρο 11, παράγραφος 4, του νόμου του 1964 για τη γονική μέριμνα των ανηλίκων τέκνων, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 13 του νόμου του 1987 για το καθεστώς των παιδιών, ορίζει τα εξής:

«Στην περίπτωση ανηλίκου του οποίου ο πατέρας και η μητέρα δεν έχουν συνάψει γάμο, το δικαίωμα υποβολής αιτήσεως, κατά το παρόν άρθρο, σχετικά με την επιμέλεια του ανηλίκου τέκνου και με το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας του πατέρα ή της μητέρας με το τέκνο αυτό έχει και ο πατέρας που δεν ασκεί τη γονική μέριμνα για το τέκνο, οπότε οι αναφορές του παρόντος άρθρου στον πατέρα ή στον γονέα του ανηλίκου τέκνου θα ερμηνεύονται ως περιλαμβάνουσες και αυτόν.»

16 Ο νόμος του 1991 για την απαγωγή παιδιών και την εκτέλεση των αποφάσεων σχετικά με την επιμέλεια των παιδιών (Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act, 1991), όπως τροποποιήθηκε με την κανονιστική πράξη του 2005 που εκδόθηκε στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (δικαστικές αποφάσεις σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας) [European Communities (Judgments in Matrimonial Matters and Matters of Parental Responsibility) Regulations, 2005], ορίζει στο άρθρο 15:

«Κατόπιν αιτήσεως υποβαλλόμενης, κατ' εφαρμογή του άρθρου 15 της Σύμβασης της Χάγης, από πρόσωπο που έχει, κατά την κρίση του δικαστηρίου, έννομο συμφέρον, το δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί ότι η μετακίνηση παιδιού από την εθνική επικράτεια ή η κατακράτησή του εκτός αυτής:

a) αποτελούσε, σε περίπτωση μετακίνησης ή κατακράτησης σε κράτος μέλος, παράνομη μετακίνηση ή κατακράτηση, κατά την έννοια του άρθρου 2 του [κανονισμού], ή

b) ήταν, στις άλλες περιπτώσεις, παράνομη, κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης της Χάγης».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

Τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία ανέκυψε η διαφορά της κύριας δίκης

17 Όπως προκύπτει από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία, ο McB. εκκαλών της κύριας δίκης και ιρλανδικής ιθαγένειας, και η Ε., εφεσίβλητη στην ίδια δίκη και βρετανικής ιθαγένειας, συνέζησαν ως άγαμο ζεύγος για περίοδο πλέον των δέκα ετών στην Αγγλία, στην Αυστραλία, στη Βόρειο Ιρλανδία και, από τον Νοέμβριο του 2008, στην Ιρλανδία. Απέκτησαν τρία τέκνα: τον J., που γεννήθηκε στην Αγγλία στις 21 Δεκεμβρίου 2000, τον Ε., που γεννήθηκε στη Βόρειο Ιρλανδία στις 20 Νοεμβρίου 2002, και την J. C., που γεννήθηκε στη Βόρειο Ιρλανδία στις 22 Ιουλίου 2007.

18 Οι σχέσεις μεταξύ των γονέων χειροτέρευσαν στα τέλη του 2008 και στις αρχές του 2009 η μητέρα, ισχυριζόμενη μεταξύ άλλων ότι ο πατέρας είχε επιθετική συμπεριφορά, διέφυγε επανειλημμένως με τα τέκνα της σε καταφύγιο για γυναίκες. Οι σχέσεις τους αποκαταστάθηκαν τον Απρίλιο του 2009 και αποφάσισαν να συνάψουν γάμο στις 10 Οκτωβρίου 2009. Όταν όμως ο πατέρας επέστρεψε στις 11 Ιουλίου 2009 από επαγγελματικό ταξίδι στη Βόρεια Ιρλανδία, διαπίστωσε ότι η μητέρα είχε εγκαταλείψει εκ νέου την οικογενειακή στέγη με τα τέκνα τους για να εγκατασταθεί στο ίδιο καταφύγιο.

19 Στις 15 Ιουλίου 2009 οι δικηγόροι του πατέρα συνέταξαν, κατ' εντολή του, το δικόγραφο της αγωγής που επρόκειτο να ασκηθεί ενώπιον του αρμόδιου ιρλανδικού δικαστηρίου, του District Court, με αίτημα την ανάθεση της επιμέλειας των τέκνων στον πατέρα με δικαστική απόφαση. Ωστόσο, στις 25 Ιουλίου 2009 η μητέρα αναχώρησε

αεροπορικώς για την Αγγλία μαζί με τα τρία τέκνα της, καθώς και με ένα μεγαλύτερο τέκνο της από προηγούμενη σχέση. Κατά την ημερομηνία αυτή, το δικόγραφο δεν είχε επιδοθεί στη μητέρα, επομένως, κατά το ιρλανδικό δικονομικό δίκαιο, η αγωγή λογιζόταν ως μη ασκηθείσα, η δε διαφορά ως μη εκκρεμούσα ενώπιον του ιρλανδικού δικαστηρίου.

Η διαδικασία την οποία κίνησε ο πατέρας στην Αγγλία

20 Στις 2 Νοεμβρίου 2009 ο McB. κατέθεσε ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Family Division (Ηνωμένο Βασίλειο) αίτηση με την οποία ζητούσε να διαταχθεί η επιστροφή των τέκνων του στην Ιρλανδία, σύμφωνα με όσα ορίζει η Σύμβαση της Χάγης του 1980 και ο κανονισμός 2201/2003. Με διάταξη της 20ής Νοεμβρίου 2009, το δικαστήριο αυτό ζήτησε από τον πατέρα, κατ' εφαρμογή του άρθρου 15 της ως άνω Συμβάσεως, να προσκομίσει απόφαση ή πιστοποιητικό των ιρλανδικών αρχών με το οποίο να διαπιστώνεται ότι η μετακίνηση των παιδιών από την Ιρλανδία ήταν παράνομη υπό την έννοια του άρθρου 3 της εν λόγω Συμβάσεως.

Η διαδικασία την οποία κίνησε ο πατέρας στην Ιρλανδία

21 Στις 22 Δεκεμβρίου 2009 ο McB. άσκησε αγωγή ενώπιον του High Court (Ιρλανδία), ζητώντας, αφενός, να εκδοθεί απόφαση ή πιστοποιητικό, με το οποίο να αναγνωρίζεται ότι η μετακίνηση των τριών του τέκνων από την Ιρλανδία στις 25 Ιουλίου 2009 ήταν παράνομη υπό την έννοια του άρθρου 3 της Συμβάσεως της Χάγης, και, αφετέρου, να του ανατεθεί η επιμέλεια των τέκνων.

22 Με απόφαση της 28ης Απριλίου 2010, το High Court απέρριψε το πρώτο από τα ανωτέρω αιτήματα με το σκεπτικό ότι ο πατέρας δεν είχε δικαίωμα επιμέλειας των τέκνων κατά την ημερομηνία της μετακινήσεώς τους και ότι επομένως η μετακίνησή τους δεν ήταν παράνομη κατά τη Σύμβαση της Χάγης ή τον κανονισμό 2201/2003.

23 Ο πατέρας άσκησε έφεση κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Το δικαστήριο αυτό επισημαίνει στην αίτησή του για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ότι, κατά την 25η Ιουλίου 2009, ο πατέρας δεν είχε το δικαίωμα επιμέλειας των τέκνων του κατά την έννοια των διατάξεων της Συμβάσεως της Χάγης του 1980. Εντούτοις, παρατηρεί ότι, όσον αφορά τις αιτήσεις επιστροφής των παιδιών μεταξύ κρατών μελών βάσει της Συμβάσεως της Χάγης του 1980, ο ορισμός της έννοιας «δικαίωμα επιμέλειας» περιέχεται πλέον στο άρθρο 2, σημείο 9, του εν λόγω κανονισμού.

24 Κατά το αιτούν δικαστήριο, ούτε από διάταξη του κανονισμού 2201/2003 ούτε από το άρθρο 7 του Χάρτη προκύπτει ότι, όταν πρόκειται να κριθεί κατά πόσον υπάρχει παράνομη μετακίνηση τέκνου, πρέπει οπωσδήποτε να γίνει δεκτό ότι ο φυσικός πατέρας τέκνου έχει το δικαίωμα επιμέλειας ελλείψει δικαστικής αποφάσεως που να του παρέχει το δικαίωμα αυτό. Εντούτοις, δέχεται ότι η ερμηνεία των εν λόγω διατάξεων του δικαίου της Ένωσης εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου.

25 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Supreme Court αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Απαγορεύει ο [κανονισμός 2201/2003], ερμηνευόμενος είτε σύμφωνα με το άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε με άλλο τρόπο, στα κράτη μέλη να επιβάλλουν με τη νομοθεσία τους στον πατέρα τέκνου ο οποίος δεν έχει συνάψει γάμο με τη μητέρα την υποχρέωση να έχει επιτύχει την έκδοση από το αρμόδιο δικαστήριο αποφάσεως με την οποία να του ανατίθεται η επιμέλεια του τέκνου, αν η έκδοση της αποφάσεως αυτής αποτελεί προϋπόθεση για να θεωρηθεί ότι έχει το "δικαίωμα επιμέλειας", το οποίο καθιστά παράνομη, κατά την έννοια

του άρθρου 2, σημείο 11, του κανονισμού αυτού, τη μετακίνηση του εν λόγω τέκνου εκτός της χώρας της συνήθους διαμονής του;»

Επί της επείγουσας διαδικασίας

26 Το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να εξεταστεί η υπό κρίση αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως κατ' εφαρμογήν της επείγουσας διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 104β του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

27 Αιτιολόγησε το αίτημά του με το σκεπτικό ότι, κατά τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2201/2003, σε περίπτωση παράνομης μετακινήσεως παιδιού, η επιστροφή του πρέπει να λάβει χώρα αμελλητί.

28 Πρέπει, στο πλαίσιο αυτό, να επισημανθεί ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, η υπό κρίση υπόθεση αφορά τρία παιδιά ηλικίας αντιστοίχως 3, 7 και 9 ετών, τα οποία έχουν απομακρυνθεί από τον πατέρα τους για περίοδο πλέον του έτους. Δεδομένου ότι πρόκειται για παιδιά μικρής ηλικίας, ιδίως όσον αφορά το νεότερο από αυτά, η εξακολούθηση της υφιστάμενης καταστάσεως μπορεί να βλάψει σοβαρά τις σχέσεις αυτών με τον πατέρα τους.

29 Κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, το τρίτο τμήμα του Δικαστηρίου αποφάσισε, στις 11 Αυγούστου 2010, να δεχθεί το αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου περί εφαρμογής της επείγουσας διαδικασίας για την έκδοση της προδικαστικής αποφάσεως.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

30 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκφράζει αμφιβολίες ως προς το παραδεκτό της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως και η Γερμανική Κυβέρνηση προβάλλει το απαράδεκτο αυτής. Διατείνονται, κατ' ουσίαν, ότι η διαφορά της κύριας δίκης δεν αφορά την επιστροφή των τέκνων δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού, αλλά την έκδοση αποφάσεως η οποία προηγείται της επιστροφής και με την οποία διαπιστώνεται ο παράνομος χαρακτήρας της μετακινήσεως των τέκνων δυνάμει του άρθρου 15 της Συμβάσεως της Χάγης του 1980. Επομένως, η επίδικη διαφορά αφορά το ζήτημα εάν η μετακίνηση των τέκνων είναι νόμιμη όχι κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003, αλλά κατά την έννοια των άρθρων 1 και 3 της Συμβάσεως της Χάγης του 1980. Συγκεκριμένα, ο εκκαλών της κύριας δίκης ζήτησε από τις αρμόδιες ιρλανδικές δικαστικές αρχές να εκδώσουν απόφαση ή πιστοποιητικό με το οποίο διαπιστώνεται ότι η μετακίνηση ή κατακράτηση των τέκνων του είναι παράνομη υπό την έννοια του άρθρου 3 της εν λόγω Συμβάσεως. Υπέβαλε δε αυτήν την αίτηση επειδή το High Court of Justice (England & Wales), Family Division, του ζήτησε να προσκομίσει τέτοια απόφαση ή πιστοποιητικό, σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 15 της Συμβάσεως αυτής.

31 Εντούτοις, ο κανονισμός 2201/2003, και ειδικότερα το άρθρο 11 αυτού, δεν αφορά την προβλεπόμενη στο άρθρο 15 της Συμβάσεως της Χάγης του 1980 διαδικασία περί διαπιστώσεως του παράνομου χαρακτήρα της μετακινήσεως παιδιού, αλλά αποκλειστικώς τη διαδικασία για την επιστροφή του. Επομένως, το άρθρο 11 του εν λόγω κανονισμού τυγχάνει εφαρμογής μόνον εφόσον περατωθεί η διαδικασία του άρθρου 15 της εν λόγω Συμβάσεως και κινηθεί η διαδικασία για την επιστροφή των τέκνων· ως εκ τούτου, η αίτηση του αιτούντος δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως είναι πρόωρη.

32 Επιβάλλεται συναφώς η υπόμνηση ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, εναπόκειται αποκλειστικώς στα εθνικά δικαστήρια που έχουν επιληφθεί της διαφοράς και φέρουν την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδοθεί να εκτιμήσουν, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής τους αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλουν στο Δικαστήριο (απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2006, C-376/05 και C-377/05, Brünsteiner και Autohaus Hilgert, Συλλογή 2006, σ. I-11383, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

33 Επομένως, εφόσον τα υποβαλλόμενα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, κατ' αρχήν, να εκδώσει απόφαση (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Μαρτίου 2001, C-379/98, PreussenElektra, Συλλογή 2001, σ. I-2099, σκέψη 38, και της 1ης Οκτωβρίου 2009, C-103/08, Gottwald, Συλλογή 2009, σ. I-9117, σκέψη 16).

34 Κατά συνέπεια, το τεκμήριο λυσιτέλειας των προδικαστικών ερωτημάτων που υποβάλλουν τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορεί να ανατραπεί παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν δηλαδή προκύπτει προδήλως ότι η ζητούμενη με τα ερωτήματα αυτά ερμηνεία των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Gottwald, σκέψη 17, και απόφαση της 22ας Απριλίου 2010, C-82/09, Δήμος Αγίου Νικολάου, Συλλογή 2010, σ. I-3649, σκέψη 15).

35 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι παρίσταται ανάγκη ερμηνείας του κανονισμού 2201/2003, και ειδικότερα του άρθρου 2, σημείο 11, αυτού, προκειμένου να αποφανθεί επί της αιτήσεως η οποία έχει τεθεί στην κρίση του και έχει ως αντικείμενο την έκδοση αποφάσεως ή πιστοποιητικού με το οποίο να διαπιστώνεται ότι η μετακίνηση ή η κατακράτηση των παιδιών τα οποία αφορά η διαφορά της κύριας δίκης είναι παράνομη. Όπως εξάλλου προκύπτει από την εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία, δηλαδή το άρθρο 15 του νόμου του 1991 για την απαγωγή παιδιών και την εκτέλεση των αποφάσεων σχετικά με την επιμέλεια των παιδιών, όπως τροποποιήθηκε με την κανονιστική πράξη του 2005 που εκδόθηκε στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (δικαστικές αποφάσεις σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας), σε περίπτωση μετακινήσεως παιδιού προς άλλο κράτος μέλος, το εθνικό δικαστήριο, όταν του ζητηθεί να εκδώσει απόφαση ή πιστοποιητικό κατά το άρθρο 15

της Συμβάσεως της Χάγης του 1980, υποχρεούται να αποφανθεί επί του νομίμου χαρακτήρα της μετακινήσεως υπό το πρίσμα του άρθρου 2 του κανονισμού 2201/2003.

36 Επιπλέον, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, δυνάμει του άρθρου 60 του κανονισμού 2201/2003, στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών, ο κανονισμός αυτός υπερισχύει της Συμβάσεως της Χάγης του 1980 στον βαθμό που αυτή αφορά ζητήματα διεπόμενα από τον κανονισμό. Κατά το άρθρο 62, παράγραφος 2, αυτού, όπως και κατά τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη του, η Σύμβαση αυτή εξακολουθεί, υπό την επιφύλαξη της υπεροχής του κανονισμού 2201/2003, να παράγει αποτελέσματα μεταξύ των κρατών μελών που είναι συμβαλλόμενα μέρη της, τηρουμένου του άρθρου 60. Επομένως, στο εξής οι απαγωγές παιδιών μεταξύ κρατών μελών εμπίπτουν σε σύνολο κανόνων αποτελούμενο από τις διατάξεις της Συμβάσεως της Χάγης του 1980, όπως αυτές συμπληρώθηκαν με τις διατάξεις του κανονισμού 2201/2003, εξυπακουομένου ότι, όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής του τελευταίου, υπερέχουν οι διατάξεις αυτού.

37 Υπ' αυτές τις συνθήκες, δεν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία που ζητείται είναι άνευ σημασίας για την απόφαση που καλείται να εκδώσει το αιτούν δικαστήριο.

38 Κατά συνέπεια, η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως κρίνεται παραδεκτή.

Επί της ουσίας

39 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν ο κανονισμός 2201/2003 έχει την έννοια ότι αποκλείει ρύθμιση κράτους μέλους κατά την οποία, για να αποκτήσει το δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του, ο πατέρας, ο οποίος δεν έχει συνάψει γάμο με τη μητέρα του τέκνου, υποχρεούται να επιτύχει την έκδοση αποφάσεως από

το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο που να του αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό, με συνέπεια να καθίσταται παράνομη, υπό την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, του εν λόγω κανονισμού, η μετακίνηση του τέκνου από την ίδια τη μητέρα του ή η κατακράτησή του.

40 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 2, σημείο 9, του εν λόγω κανονισμού ορίζει το «δικαίωμα επιμέλειας» ως αυτό που περιλαμβάνει «τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αφορούν τη φροντίδα για το πρόσωπο του παιδιού, και ειδικότερα το δικαίωμα απόφασης καθορισμού του τόπου διαμονής του».

41 Καθόσον στην έννοια «δικαίωμα επιμέλειας» δίδεται ο ως άνω ορισμός από τον κανονισμό 2201/2003, η έννοια αυτή είναι αυτοτελής σε σχέση με το δίκαιο των κρατών μελών. Συγκεκριμένα, από τις απαιτήσεις τόσο της ομοιόμορφης εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης όσο και της αρχής της ισότητας απορρέει ότι στο περιεχόμενο μιας διατάξεως του δικαίου αυτού, η οποία δεν παραπέμπει ρητώς στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της, πρέπει κατά κανόνα να δίδεται σε όλη την Κοινότητα αυτοτελής και ομοιόμορφη ερμηνεία η οποία να προκύπτει λαμβανομένων υπόψη του πλαισίου της διατάξεως και του σκοπού των οικείων ρυθμίσεων (απόφαση της 17ης Ιουλίου 2008, C-66/08, Kozłowski, Συλλογή 2008, σ. I-6041, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Ως εκ τούτου, όσον αφορά την εφαρμογή του ως άνω κανονισμού, το δικαίωμα επιμέλειας περιλαμβάνει εν πάση περιπτώσει το δικαίωμα του δικαιούχου να αποφασίζει τον τόπο κατοικίας του τέκνου.

42 Εντελώς διαφορετικό είναι το ζήτημα του καθορισμού του προσώπου στο οποίο θα ανατεθεί η επιμέλεια. Όπως συναφώς προκύπτει από το άρθρο 2, σημείο 11, στοιχείο α΄, του εν λόγω κανονισμού, ο παράνομος χαρακτήρας της μετακινήσεως παιδιού εξαρτάται από την ύπαρξη «δικαιώματος επιμέλειας το οποίο προκύπτει από δικαστική απόφαση ή από το νόμο ή από συμφωνία που ισχύει σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από τη μετακίνηση ή την κατακράτησή του».

43 Από τα ανωτέρω έπεται ότι ο κανονισμός 2201/2003 δεν ορίζει ποιο πρόσωπο πρέπει να έχει το δικαίωμα επιμέλειας λόγω του οποίου η μετακίνηση παιδιού μπορεί να καταστεί παράνομη υπό την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, αυτού, αλλά παραπέμπει, ως προς τον καθορισμό του προσώπου που έχει αυτό το δικαίωμα, στο δίκαιο του κράτους μέλους στο όποιο έχει τη συνήθη διαμονή του το παιδί αμέσως πριν από τη μετακίνησή του ή την κατακράτησή του. Επομένως, το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους ορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο φυσικός πατέρας αποκτά το δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του, υπό την έννοια του άρθρου 2, σημείο 9, του κανονισμού 2201/2003, εξαρτώντας σε ορισμένες περιπτώσεις την απόκτηση της επιμέλειας από την έκδοση αποφάσεως του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου που να του την αναθέτει.

44 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, ο κανονισμός 2201/2003 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο παράνομος χαρακτήρας της μετακινήσεως παιδιού εξαρτάται, προκειμένου περί της εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού, αποκλειστικώς από την ύπαρξη δικαιώματος επιμέλειας το οποίο έχει αναγνωριστεί από το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο και προσβολή του οποίου συνιστά αυτή η μετακίνηση.

45 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν ο Χάρτης, ιδίως δε το άρθρο 7 αυτού, ασκεί επίδραση στην ερμηνεία του κανονισμού.

46 Ο εκκαλών της κύριας δίκης αμφισβητεί τον ισχυρισμό ότι η μετακίνηση παιδιού από την ίδια τη μητέρα του εν αγνοία του φυσικού του πατέρα δεν είναι παράνομη υπό το πρίσμα της Συμβάσεως της Χάγης του 1980 και του κανονισμού 2201/2003, μολονότι ο πατέρας ζούσε μαζί με το τέκνο του και τη μητέρα αυτού χωρίς να έχουν συνάψει γάμο, και μετείχε ενεργώς στην ανατροφή του τέκνου.

47 Κατ' αυτόν, από την εκτιθέμενη στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως ερμηνεία του εν λόγω κανονισμού μπορεί να προκύψει κατάσταση μη συμβατή με το δικαίωμά του για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη καθώς και στο άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο

εξής: ΕΣΔΑ), ούτε με τα δικαιώματα του τέκνου, τα οποία κατοχυρώνονται στο άρθρο 24 του ίδιου Χάρτη. Προς τον σκοπό εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003, ως «δικαίωμα επιμέλειας» πρέπει να ορίζεται το δικαίωμα το οποίο αποκτά αυτοδικαίως ο φυσικός πατέρας στην περίπτωση που αυτός και τα τέκνα του διάγουν οικογενειακό βίο όμοιο προς αυτόν που διάγει οικογένεια θεμελιωμένη σε γάμο. Εάν αυτή η ερμηνεία δεν γίνει δεκτή, το «οιονεί» δικαίωμα του πατέρα, βάσει του οποίου αυτός μπορεί να υποβάλει αίτηση στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο και, ενδεχομένως, να αποκτήσει την επιμέλεια, μπορεί να καταστεί ανενεργό λόγω πράξεων τελούμενων μονομερώς από τη μητέρα και εν αγνοία του πατέρα. Συνεπώς, η αποτελεσματικότητα του δικαιώματος για υποβολή της ως άνω αιτήσεως πρέπει να προστατεύεται επαρκώς.

48 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, κατά το ιρλανδικό δίκαιο, ο φυσικός πατέρας δεν έχει δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του, εκτός εάν το δικαίωμα αυτό του παρασχεθεί με συμφωνία συναπτόμενη μεταξύ των γονέων ή με δικαστική απόφαση, ενώ η μητέρα αποκτά αυτοδικαίως την επιμέλεια, δεν πρέπει δηλαδή να της έχει προηγουμένως ανατεθεί.

49 Υπ' αυτές τις συνθήκες, πρέπει να ελεγχθεί εάν ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων του φυσικού πατέρα και των τέκνων του αποκλείει ερμηνεία του κανονισμού 2201/2003 όπως η εκτιθέμενη στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως.

50 Επιβάλλεται συναφώς η υπόμνηση ότι, κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, ΣΕΕ, η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη «ο οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες».

51 Κατ' αρχάς, οι διατάξεις του Χάρτη έχουν ως αποδέκτες, δυνάμει του άρθρου 51, παράγραφος 1, αυτού, τα κράτη μέλη μόνο στην περίπτωση που αυτά εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Δυνάμει της παραγράφου 2, του ίδιου άρθρου, ο Χάρτης δεν διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης πέραν των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και «δεν θεσπίζει νέες αρμοδιότητες και καθήκοντα για την Ένωση,

ούτε τροποποιεί τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα όπως ορίζονται στις Συνθήκες». Επομένως, το Δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει, υπό το φως του Χάρτη, το δίκαιο της Ένωσης εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων οι οποίες της έχουν παραχωρηθεί.

52 Από τα ανωτέρω έπεται ότι, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, ο Χάρτης πρέπει να ληφθεί υπόψη μόνο προς τον σκοπό ερμηνείας του κανονισμού 2201/2003, επομένως όχι για την αξιολόγηση αυτού καθαυτού του εθνικού δικαίου. Συγκεκριμένα, πρέπει να ελεγχθεί εάν οι διατάξεις του Χάρτη αποκλείουν ερμηνεία του εν λόγω κανονισμού όπως η εκτιθέμενη στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της παραπομπής στο εθνικό δίκαιο την οποία συνεπάγεται μια τέτοια ερμηνεία.

53 Επιπλέον, όπως προκύπτει από το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, στον βαθμό που αυτός περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα κατοχυρωμένα από την ΕΣΔΑ, η έννοια και η έκτασή τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Πάντως, η ανωτέρω διάταξη δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία. Κατά το άρθρο 7 του ίδιου Χάρτη, «[κ]άθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του». Το γράμμα του άρθρου 8, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ είναι πανομοιότυπο με αυτό του ως άνω άρθρου 7, εξαιρουμένης της φράσεως «της αλληλογραφίας του» αντί «των επικοινωνιών του». Με αυτά τα δεδομένα, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το ως άνω άρθρο 7 περιλαμβάνει δικαιώματα τα οποία αντιστοιχούν σε όσα κατοχυρώνει το άρθρο 8, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ. Επομένως, στο άρθρο 7 του Χάρτη πρέπει να δοθεί η ίδια έννοια και έκταση με αυτές που έχει το άρθρο 8, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, όπως αυτό ερμηνεύεται με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 2008, C-450/06, Varec, Συλλογή 2008, σ. I-581, σκέψη 48).

54 Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εξέτασε υπόθεση της οποίας τα πραγματικά περιστατικά αντιστοιχούν σε αυτά της υποθέσεως της κύριας δίκης: το τέκνο άγαμου ζεύγους μεταφέρθηκε σε άλλο κράτος από τη μητέρα του, η

οποία ασκούσε μόνη τη γονική μέριμνα του τέκνου της. Στο πλαίσιο αυτό κρίθηκε ουσιαστικώς ότι εθνική νομοθεσία δυνάμει της οποίας η γονική μέριμνα του τέκνου ανατίθεται αυτοδικαίως μόνο στη μητέρα του δεν αντίκειται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της Συμβάσεως της Χάγης του 1980, υπό τον όρο ότι επιτρέπει στον πατέρα του τέκνου, ο οποίος δεν έχει αποκτήσει τη γονική μέριμνα, να ζητήσει από το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο να τροποποιήσει το σχετικό καθεστώς (ΕΔΔΑ, απόφαση Guichard κατά Γαλλίας της 2ας Σεπτεμβρίου 2003, *Recueil des arrêts et décisions* 2003-X· βλ. επίσης, υπ' αυτή την έννοια, απόφαση Balbontin κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 14ης Σεπτεμβρίου 1999, προσφυγή αριθ. 39067/97).

55 Κατά συνέπεια, προς τον σκοπό εφαρμογής του κανονισμού 2201/2002, για να καθοριστεί εάν η μετακίνηση τέκνου από την ίδια τη μητέρα του σε άλλο κράτος μέλος είναι νόμιμη, ο φυσικός πατέρας του τέκνου πρέπει να έχει το δικαίωμα να αποταθεί, προ της μετακινήσεως, στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο για να ζητήσει να του ανατεθεί η επιμέλεια του τέκνου του, στοιχείο το οποίο, σε αυτό το συγκεκριμένο πλαίσιο, συνιστά τον πυρήνα του δικαιώματος του φυσικού πατέρα για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής.

56 Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε επίσης ότι εθνική νομοθεσία δυνάμει της οποίας δεν παρέχεται στον φυσικό πατέρα οιαδήποτε δυνατότητα να αποκτήσει δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του ελλείψει συμφωνίας της μητέρας αυτού αποτελεί αδικαιολόγητη διάκριση έναντι του πατέρα και συνιστά παράβαση του άρθρου 14 της ΕΣΔΑ, σε συνδυασμό με το άρθρο 8 αυτής (ΕΔΔΑ, απόφαση Zaunegger κατά Γερμανίας της 3ης Δεκεμβρίου 2009, προσφυγή 22028/04, § 63 και 64).

57 Απεναντίας, το γεγονός ότι ο φυσικός πατέρας, σε αντίθεση με τη μητέρα, δεν αποκτά αυτοδικαίως το δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του υπό την έννοια του άρθρου 2 του κανονισμού 2201/2003 δεν θίγει τον πυρήνα του δικαιώματός του στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, υπό την προϋπόθεση ότι προστατεύεται το περιγραφόμενο στη σκέψη 55 της παρούσας αποφάσεως δικαίωμα.

58 Η διαπίστωση αυτή δεν αναιρείται από το γεγονός ότι, εάν ο πατέρας δεν προβεί εγκαίρως σε ενέργειες για να αποκτήσει την επιμέλεια, στην περίπτωση που η μητέρα μετακινήσει το τέκνο σε άλλο κράτος μέλος, αυτός περιέρχεται στην αδυναμία να επιτύχει την επιστροφή του τέκνου στο κράτος μέλος όπου αυτό είχε προηγουμένως τη συνήθη διαμονή του. Συγκεκριμένα, από την πλευρά της ασκούσας την επιμέλεια του τέκνου μητέρας η ως άνω μετακίνηση αποτελεί νόμιμη άσκηση του δικού της δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας, το οποίο κατοχυρώνεται στα άρθρα 20, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, ΣΛΕΕ, και 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, καθώς και του δικαιώματός της να καθορίζει τον τόπο κατοικίας του τέκνου, χωρίς να αφαιρείται από τον πατέρα η δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμά του να υποβάλει αίτηση για να του ανατεθεί η επιμέλεια του τέκνου του ή να αναγνωριστεί δικαίωμα επικοινωνίας με αυτό.

59 Επομένως, εάν βάσει του άρθρου 2, σημείο 11, του κανονισμού 2201/2003 αναγνωριστεί υπέρ του φυσικού πατέρα δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του, μολονότι το εθνικό δίκαιο δεν αναγνωρίζει αυτό το δικαίωμα, δεν τηρούνται οι απαιτήσεις της ασφάλειας δικαίου και δεν διασφαλίζεται η αναγκαία προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων, υπό την έννοια του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, εν προκειμένω αυτών της μητέρας. Η λύση αυτή έρχεται ενδεχομένως σε σύγκρουση με το άρθρο 51, παράγραφος 2, του Χάρτη.

60 Επιβάλλεται επίσης η υπόμνηση ότι το μνημονευόμενο με το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου άρθρο 7 του Χάρτη πρέπει να ερμηνεύεται σε συνδυασμό με την υποχρέωση συνεκτιμήσεως του αναγνωριζόμενου με το άρθρο 24, παράγραφος 2, του εν λόγω Χάρτη υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού και λαμβάνοντας υπόψη το εξαγγελλόμενο στο άρθρο 24, παράγραφος 3, θεμελιώδες δικαίωμά του να διατηρεί προσωπικές σχέσεις και τακτικές επαφές με αμφότερους τους γονείς του (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 27ης Ιουνίου 2006, C-540/03, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, Συλλογή 2006, σ. I-5769, σκέψη 58). Επιπλέον, όπως προκύπτει από την τριακοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη του, ο κανονισμός 2201/2003 αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που προασπίζει ο Χάρτης, μεριμνώντας ειδικότερα για τον σεβασμό των εξαγγελλόμενων στο άρθρο 24 αυτού θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού. Επομένως, οι διατάξεις του εν λόγω κανονισμού δεν πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο αντίθετο προς το εν λόγω θεμελιώδες δικαίωμα, ο σεβασμός του

οποίου ταυτίζεται αναμφισβήτητα με το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 23ης Δεκεμβρίου 2009, C-403/09 PPU, Detiček, Συλλογή 2009, σ. I-12193, σκέψεις 53 έως 55).

61 Υπ' αυτές τις συνθήκες, πρέπει επίσης να ελεγχθεί εάν το άρθρο 24 του Χάρτη, για την τήρηση του οποίου είναι αρμόδιο το Δικαστήριο, αποκλείει ερμηνεία του κανονισμού 2201/2003 όπως η εκτιθέμενη στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως.

62 Στο πλαίσιο αυτό, επιβάλλεται να ληφθεί υπόψη η μεγάλη ποικιλομορφία των εκτός γάμου σχέσεων όπως και των συνακόλουθων σχέσεων μεταξύ γονέων και τέκνων, στην οποία αναφέρεται το εθνικό δικαστήριο στην απόφαση περί παραπομπής και η οποία συνεπάγεται διαφορετικές μεταξύ των κρατών μελών προσεγγίσεις ως προς την έκταση και την από κοινού ή μη άσκηση της γονικής μέριμνας. Επομένως, το άρθρο 24 του Χάρτη πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, προκειμένου περί της εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003, δεν αποκλείει ρύθμιση δυνάμει της οποίας το δικαίωμα επιμέλειας παρέχεται κατ' αρχήν αποκλειστικώς στη μητέρα, ο δε φυσικός πατέρας μπορεί να αποκτήσει δικαίωμα επιμέλειας μόνο δυνάμει δικαστικής αποφάσεως. Βάσει της ερμηνείας αυτής, το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να αποφανθεί επί της αναθέσεως της επιμέλειας του τέκνου, όπως και επί των δικαιωμάτων επικοινωνίας με αυτό, λαμβανομένων υπόψη όλων των κρίσιμων στοιχείων, όπως αυτά μνημονεύονται από το αιτούν δικαστήριο, ιδίως δε των συνθηκών που προηγήθηκαν και ακολούθησαν τη γέννηση του τέκνου, της φύσεως της μεταξύ των γονέων σχέσεως, της σχέσεως μεταξύ έκαστου γονέα και τέκνου, καθώς και της ικανότητας καθενός από τους γονείς να ανταποκριθούν στα βάρη της επιμέλειας. Η συνεκτίμηση αυτών των στοιχείων συμβάλλει στην προστασία του υπέρτατου συμφέροντος του τέκνου, σύμφωνα με όσα επιτάσσει το άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη.

63 Από τα ανωτέρω έπεται ότι τα άρθρα 7 και 24 του Χάρτη δεν αποκλείουν ερμηνεία του κανονισμού όπως η εκτιθέμενη στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως.

64 Υπ' αυτές τις συνθήκες, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο κανονισμός 2201/2003 έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει ρύθμιση κράτους μέλους

κατά την οποία, για να αποκτήσει το δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του, ο πατέρας ο οποίος δεν έχει συνάψει γάμο με τη μητέρα του τέκνου υποχρεούται να επιτύχει την έκδοση αποφάσεως από το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο που να του αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό, με συνέπεια να καθίσταται παράνομη, υπό την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, του εν λόγω κανονισμού, η μετακίνηση του τέκνου από την ίδια τη μητέρα του ή η κατακράτησή του.

Επί των δικαστικών εξόδων

65 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

Ο κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000, έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει ρύθμιση κράτους μέλους κατά την οποία, για να αποκτήσει το δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του, ο πατέρας ο οποίος δεν έχει συνάψει γάμο με τη μητέρα του τέκνου υποχρεούται να επιτύχει την έκδοση αποφάσεως από το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο που να του αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό, με συνέπεια να καθίσταται παράνομη, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, του εν λόγω κανονισμού, η μετακίνηση του τέκνου από την ίδια τη μητέρα του ή η κατακράτησή του.

(υπογραφές)